

3. Rede von Bundeskanzlerin Merkel beim Unternehmertag des Bundesverbands Großhandel, Außenhandel, Dienstleistungen e. V. am 5. Oktober 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2016/10/2016-10-06-rege-bga-unternehmertag.html>.

Манько А. П. Языковая личность политического лидера на материале речей Ангелы Меркель.

В статье рассматриваются особенности языковой личности политического лидера на материале речей канцлера Германии Ангелы Меркель.

Ключевые слова: языковая личность, когнитивная система, политическая речь.

Manko A. The linguistic personality of the political leader on the material of speeches of Angela Merkel.

The article examines the peculiarities of the linguistic personality of the political leader on the material of speeches German Chancellor's Angela Merkel.

Key words: linguistic personality, cognitive system, political speech.

А. А. Машталер

МОВЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКА В СУЧАСНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ (ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)

У статті досліджено особливості передачі мовлення старшокласника в художніх текстах, проаналізовано стилістичні функції мовлення старшого підлітка в художньому тексті відповідно до рівнів мови. У праці зазначені функції систематизовано на кожному окремому мовному рівні.

Ключові слова: стилістична функція, стилізація, колорит, конотація, сленгізми, жаргонізми, просторічні слова.

Постановка проблеми. У структурі художнього тексту вагоме місце посідають діалог і полілог. Ці форми спілкування й передачі інформації несуть чи не найбільше стилістичне навантаження, адже надають текстові емоційного напруження, виразності, творять своєрідний колорит. Так, дослідниця К. Олексій наголошує на тому, що в сучасному художньому дискурсі «традиційно високі слова з репрезентативною поетичною лексикою контрастують із стилістично зниженим жаргонним лексиконом» [3, с. 66]. Уживання такого контрасту формує оригінальний стиль твору, відіграє важливу роль у змістовому плані.

Дослідження мовлення персонажів у стилістичному аспекті найпродуктивніше здійснюється при їх розподілі на вікові групи. Антропоцентричний характер досліджень мовленнєвої сфери суспільства зумовив появу особливого інтересу до явищ уживання молодіжного

сленгу, тому мовлення старшокласника, зафіксоване в художньому тексті, потребує окремої уваги.

Мета нашої статті – виокремити та проаналізувати стилістичні функції мовлення старшокласника в сучасному художньому тексті.

Аналіз актуальних досліджень. Специфіка мовлення підлітка (позначена його потребами в підтримці, у задоволенні, у повазі й визнанні, у творчому саморозвитку й самореалізації тощо [1, с. 31-32]) спричинила появу наукового інтересу до розгляду позицій його вживання в художньому творі. Особливості функціонування сленгу в поетичних і прозових текстах досліджували О. Бугера, Н. Гаврилюк, Т. Должикова, К. Олексій, Я. Рибалка, К. Шеремета тощо. Дослідники акцентують увагу на необхідності повного відображення мовної картини світу сучасної молоді в художніх творах ХХІ століття, а також здійснюють спроби різнобічного аналізу сленгізмів у тексті (з погляду їх походження, мовних характеристик, функціонального навантаження тощо).

Говорячи про вживання жаргонізмів у художньому тексті, О. Рижко підкреслює: «За допомогою цих мовних засобів письменник може повніше змалювати певне середовище, схарактеризувати загальний культурний рівень персонажа, спосіб його мислення, належність до певної соціальної категорії» [4, с. 205]. Тож аналіз підліткового мовлення як засобу стилізації в художній літературі донині є актуальним.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи функції мовлення старшокласника в стилістичному аспекті, слід звернути увагу на різні варіанти реалізації цього мовлення в літературному тексті. З огляду на це, доречним є висвітлення його стилістичних особливостей за мовними рівнями. За основу для аналізу взято твори сучасних письменників О. Ірванця, Л. Дереша, С. Гридїна.

Наявність своєрідних фонетичних видозмін є невід'ємним складником мовного портрета старшого підлітка. Виявлено такі найбільш характерні зміни:

1) заміна ненаголошених [о], [е], [а], [и], [у] відповідно на [а], [йе], [йа], [і], [йу] під впливом російської мови та кримінального жаргону: *ванючій* – *вонючий*, *адін* – *один*, *шкет* – *шкет*, *де* – *де*, *хочеш* – *хочеш*, *час* – *час*, *кітаєць* – *китаєць*, *бачю* – *бачу*, *чюєш* – *чуєш*;

2) гра зі словом, цілеспрямована заміна нормативних фонем:

а) ненормативне чергування [о] з [і]: *слін* – *слон*, *Пільща* – *Польща*, *нісоглітка* – *носоглотка*, *гіртань* – *гортань*;

б) особливості вимови, що уможливають появу додаткових асоціацій: *хитара* – *гітара* (пор. *хитатися, хіт*), *арол* – *орел* (пор. *ореол*).

Застосування трансформацій на фонетичному рівні допомагає письменнику яскравіше змалювати мовну особистість персонажа, а ще створює гумористичний ефект. Слід зазначити, що основним мотивом уживання таких фонетичних варіантів є прагнення старшокласника виглядати модно, незалежно, оригінально, урешті-решт – *круто*.

Найбільшим різноманіттям у функціональному плані відзначається лексичний рівень мовлення старшокласника. Основну його частину складають сленгізми, що являють собою слова іншомовного походження, елементи професійного й кримінального жаргону, аргю тощо.

Використання іншомовних слів у мовленні старшокласника переважно сприяє творенню гумористичного чи іронічного ефекту: – *Е-е-е... Зе уезер із файн... ой, забувся... Май фейворіт... ги...* (Дереш₁, 4); – *Захотілося з'їсти чогось такого, на зразок омлетте ду фромаж із перепелиних яєць під соусом із слимачиних ніжок* (Дереш₂, 43). Інколи іншомовна лексема, що насправді не має негативного значення, у мовленні старшого підлітка набуває негативної конотації й постає як лайка: – *Ах ти, Betula Pandula засрана...* (Дереш₂, 5). У цьому разі контекст «конкретизує» значення іншомовного слова.

Елементи тюремного жаргону формують знижений стиль художньої мови й виконують наступні функції:

1) експресивну: – *Фєдя ... жив «на панятіям»* (Дереш₂, 3); – *Філки давай, чюєш?* (Дереш₂, 8).

2) емоційно-оцінну: – *Треба ж так: мудак (таки-так!) – а поцілив он як!* (Дереш₂, 7); – *Ну що, шкет?* (Ірванець, 174).

Подібна дисфемізація мовлення старшого підлітка «полягає в заміні звичайної, нейтральної назви грубим, вульгарним словом або висловом з метою приниження об'єкта її позначення, для емоційного підсилення та увиразнення висловлення» [5, с.143].

Особливе місце в мовленні сучасного старшокласника посідають суржикізми. Старший підліток часто вживає адаптовані лексеми з російської мови: *на остановці* (рос. *на остановке*; укр. *на зупинці*), *дівчонка* (рос. *девчонка*; укр. *дівчинка*), *півчаса* (рос. *полчаса*; укр. *півгодини*), *у лагері* (рос. *в лагерьне*; укр. *у таборі*). Також до його мовлення входять елементи російського просторіччя в суржиковому оформленні: *не* – *ні*, *хочють* – *хочуть*, *шота* – *щось*.

Суржик надає текстові відтінку розмовності, творить знижений колорит художнього письма.

Значну частину підліткового сленгу складають просторічні лексеми, що мають виразно експресивне забарвлення: *втикати, ковбасити, жрати, поламати*. Напр.: – **Валимо** до тебе, бо вони можуть **засікти** нас (Дереш₂, 15); – *Сидить Галя, Галя молодая, та й собі **втикає**, гей!* (Ірванець, 39).

Значно меншу кількість специфічних рис містить морфологічний рівень мовлення старшокласника. У художніх текстах, зокрема, виявлено випадки неузгодження прикметника з іменником у роді: – *Какой **птица гордий!*** (Дереш₁, 11); – *Куди біжиш **в такой жара?*** (Гридін, 4). За допомогою такого засобу – імітації іноземного акценту – письменник передає бажання підлітка виділитися, показати себе. Подібні конструкції слугують для створення ефекту несподіваності, для привернення уваги читача.

Діалоги й полілоги наповнені вигуками, звуконаслідувальними словами, що формують особливий стан експресії, напруги: – **Ай!..** – *і по паузі, геть розпачливе: – **Ой-йо-йой!*** (Дереш₁, 4); – *А так... **Вах-вах-вах!*** (Дереш₂, 11).

Мовлення старшокласника характеризується й специфікою словотворення. Часто старший підліток використовує усічені слова, що свідчить про його схильність до мовної економії у спілкуванні: – *Ой, **Наташк**, які кра-асовки...* (Ірванець, 136). *Постійно здається, що він десь **зара'** вибіжить з лісу...* (Дереш₂, 10). – ***Пра'**, Василь?* (Дереш₂, 36). Своєрідні новотвори виникають при поєднанні основ слів: *фігвам* (від *фіга вам*; пор. *вігвам*).

Багатим є мовлення старшокласника на синтаксичному рівні. Окрім простих двоскладних, а подекуди – і складних синтаксичних конструкцій, у текстах часто використовуються зазначені нижче різновиди речень.

1. Поширені односкладні речення, що вказують на автономність й анонімність спілкування: – *Не маю ні купона* (Дереш₂, 8); – *Маємо таку ж аналогію з москальською «носоглоткою»...* (Дереш₂, 6).

2. Речення-імперативи, котрі надають тексту додаткової експресії, емоційної напруги: – *Давай, різко встав!* (Дереш₂, 8); – ***Ану стій!** – несподівано почув за спиною* (Гридін, 4).

3. Номінативні речення, що, як зазначає Л. Мацько, «передають спогади, роздуми, схвильовану розповідь і подібне» [2, с.59]: – *Стіл* (Дереш₂, 6); – *Води!* (Дереш₁, 7); *По-дарив?* (Ірванець, 136).

4. Незавершені речення, що створюють ефект недомовленості, загадковості: – *Один мальчик... Ладно, потом розкажу* (Ірванець, 136); *А в мене... Он, ідьом на лавочку, поки нічого не їде, сядемо, розкажу* (Ірванець, 136).

Висновки. Таким чином, стилістичний аналіз мовлення старшокласника в художньому тексті вимагає покрокового дослідження цього мовлення на різних мовних рівнях. Письменники використовують різні засоби стилізації «живої» мови старших підлітків не лише задля того, щоб глибше змалювати образ, але й для того, щоб створити ефекти експресивності, емоційності, несподіваності, загадковості тощо. Контрастне вживання різностильових одиниць, з одного боку, допомагає виявити додаткові значеннєві відтінки книжної лексики, а з іншого, – посилює негативну конотацію зниженої лексики, що, у свою чергу, формує особливу емоційну напруженість тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гридін С. Не такий : повість [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rulit.me/books/ne-takij-read-399892-1.html>.
2. Дереш Л.1 Намір : роман [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrbooks.com/ua/Namir/>.
3. Дереш Л.2 Поклоніння ящірці : роман [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.aldebaran.ru>.
4. Емельянова Е. В. Психологические проблемы современного подростка и их решение в тренинге / Е. В. Емельянова. – СПб. : Речь, 2008. – 336 с.
5. Ірванець О. Очамимря : повість та оповідання / О. Ірванець. – К. : Факт, 2003. – 184 с.
6. Мацько Л. І. Стилістика української мови : підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.
7. Олексій К. Б. Особливості жаргонної лексики в художніх творах Ю. Андруховича / К. Б. Олексій // Сборник научных трудов SWorld. – Одесса, 2013. – Том 23. – С. 62-66.
8. Рижко О. М. Практична стилістика : навч. посібник / О. М. Рижко. – К. : НАУ, 2010. – 320 с.
9. Тараненко О. О. Дисфемізм / О. О. Тараненко // Українська мова : Енциклопедія / [редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004. – С. 143.

Машталер А. А. Речь старшеклассника в современном художественном тексте (функциональный аспект).

В статъе исследованы особенности передачи речи старшеклассника в художественных текстах, а также проанализированы стилистические функции речи старшего подростка в художественном тексте в соответствии с уровнями языка. В работе данные функции систематизированы на каждом отдельном языковом уровне.

Ключевые слова: *стилистическая функция, стилизация, колорит, коннотация, сленгизмы, жаргонизмы, просторечные слова.*

Mashtaler A. Senior pupil's language in modern artistic text (functional aspect).

The speciality of a reproduction of senior pupil's language in the artistic compositions is researched in the article. The stylistic functions of a youth style of speaking in the fiction are analyzed and systematized according to the linguistic structure.

Key words: *stylistic functions, stylization, coloration, connotation, slang, jargon, common language.*

Є. В. Мельник

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ 1-ГО КУРСУ

Стаття розкриває проблему урахування індивідуальних психолого-педагогічних особливостей у процесі формування англомовної лексичної компетентності засобами автентичних відеоматеріалів у студентів-філологів 1-го курсу. У статті розглянуті психологічні аспекти адаптації студентів 1-го курсу до зміни діяльності, труднощі опанування студентами лексичного матеріалу та можливості автентичних відеоматеріалів у подоланні цих труднощів.

Ключові слова: *автентичні відеоматеріали, англомовна лексична компетентність, труднощі формування лексичної компетентності, студенти-філологи, психолого-педагогічні особливості.*

Постановка проблеми. Формування лексичної компетентності є інтегральним елементом іншомовної освіти студентів-філологів. При цьому умови життя сьогодення у рамках активних інтеграційних процесів та міжнародного співробітництва висувають принципово нові вимоги до рівня підготовки майбутніх учителів іноземних мов і, відповідно, пошуку сучасних ефективних засобів навчання, здатних забезпечити відповідність результатів навчального процесу таким вимогам. Одним із найбільш ефективних засобів формування іншомовної лексичної компетентності студентів є автентичні відеоматеріали, які поєднують у собі позитивні характеристики засобів навчання різних типів – наочність представлення лексичного матеріалу, створення комунікативно-мовленнєвого контексту, широкий потенціал у формуванні лінгвосоціокультурної компетентності студентів тощо.

У той же час, використання у процесі формування англомовної лексичної компетентності автентичних відеоматеріалів вимагає